

recenzje

Kamilla Marchewka-Bartkowiak, *Zarządzanie długiem publicznym w krajach Unii Europejskiej i w Polsce*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 2003.

Badania nad wyborem efektywnej i skutecznej polityki zarządzania długiem publicznym oraz nad kierunkami rozwoju rynku rządowych papierów wartościowych należą do najbardziej istotnych obszarów zainteresowań naukowych i analitycznych teoretyków i praktyków związanych z polityką finansową państwa (polityką budżetową i monetarną).

Analizy dotyczące form, metod i instrumentów, a także efektów polityki zarządzania długiem publicznym wraz z postępującym procesem integracji w UE w sferze finansowej, stały się znaczącymi elementami polityki gospodarczej nie tylko poszczególnych państw, ale również polityki wspólnoeuropejskiej. Dotyczy to również sytuacji w naszym kraju.

Uwzględniając powyższe uwagi, należy z zadowoleniem przyjąć fakt wydania przez Bibliotekę Menedżera i Bankowca książki Pani K. Marchewki-Bartkowiak, traktując tę pozycję jako efekt niezwykle ambitnego, rzetelnego i odpowiedzialnego przedsięwzięcia naukowo-badawczego. Zmierza ona do analizy i oceny stanu i kierunków rozwoju rynku rządowych papierów wartościowych i jego roli oraz znaczenia w zmieniającej się polityce zarządzania długiem publicznym w rezultacie pozwalającej na formułowanie postulatów dotyczących przyszłości (zakładających również możliwość stworzenia zintegrowanego rynku unijnego rządowych papierów wartościowych). Książka zasługuje na uwagę, uznanie i oczywiście wysoką ocenę.

Pani K. Marchewka-Bartkowiak, stawiając sobie ambitny cel naukowo-badawczy i wydawniczy, bierze świadomie

ogromną odpowiedzialność za jego pomyslną realizację i za pozytywny odbiór przez czytelnika. Dlatego też, studiując pracę, odczuwa się przede wszystkim atmosferę poważnego, osobistego zaangażowania autorki w to, aby precyzyjnie zrealizować swoje zamiary.

Już w tym miejscu recenzji pragnę stwierdzić, iż przyniosło to bardzo dobre rezultaty. Konsekwencja, z jaką dąży Pani K. Marchewka-Bartkowiak w kolejnych fragmentach tej niezwykle ciekawej i wartościowej książki do urzeczywistnienia swoich intencji, zasługuje na wysoką ocenę.

W rezultacie recenzowaną pozycję oceniam bardzo pozytywnie. Uważam, iż Pani K. Marchewka-Bartkowiak, dostrzegając i doceniając wagę problemów związanych z koniecznymi zmianami prowadzonej przez kraje UE i Polskę polityki zarządzania długiem publicznym i rozwojem rynku rządowych papierów wartościowych, poświęciła tym zagadnieniom bardzo dobrą pod względem

merytorycznym i metodologicznym, a ponadto ze wszech miar pożyteczną dla teorii i polityki finansowej książkę.

Ma ona charakter teoretyczno-empiryczny. Rozważania o charakterze systemowo-teoretycznym tworzą bardzo dobrą podstawę do określenia zasadniczych obszarów badawczych o charakterze empirycznym, w których zakresie dokonano rzetelnej analizy zasad, mechanizmów i instrumentów związanych z polityką zarządzania długiem publicznym w UE i w Polsce.

W analizie tej uwzględniono cały wachlarz uwarunkowań ekonomicznych i instytucjonalno-prawnych oraz organizacyjnych, które stworzyły podstawę, z jednej strony do ocen konsekwencji wyboru określonych strategii i technik operacyjnych, a z drugiej pozwoliły na formułowanie wniosków i postulatów dotyczących przyszłości.

Struktura książki podzielonej na wstęp, pięć rozdziałów, zakończenie, załączniki, bibliografię oraz spis tabel, schematów i wykresów jest odzwierciedleniem usystematyzowanego podejścia autorki do analizy problemów objętych tytułem pracy, a jednocześnie konsekwentnego dążenia do tego, aby czytelnik z zainteresowaniem śledził przebieg wywodów.

We wstępie autorka w sposób jednoznaczny, precyzyjny i umotywowany logicznymi przesłankami swoich intencji oraz zamiarów naukowych, przedstawiła informacje o charakterze i zakresie przeprowadzonej analizy oraz jej celu. Ta prosta w swoim wyrazie, a jednocześnie przekonywająca prezentacja podjętego wysiłku naukowo-badawczego uzupełniona została informacją o zawartości merytorycznej poszczególnych rozdziałów.

Rozdział pierwszy (podobnie zresztą jak i kolejne rozdziały) łączy w sobie aspekty teoretyczne z praktycznymi. Jego tytułowi (*Deficyt budżetowy i dług publiczny w teorii i praktyce Unii Europejskiej*) została ściśle podporządkowana zarówno jego struktura, jak i treść. Roz-

ważania rozpoczynają się od rzeczy elementarnych (przyczyny i konsekwencje oraz interpretacje deficytu budżetowego i długu publicznego).

Pani K. Marchewka-Bartkowiak przywołuje tu poglądy przedstawicieli różnych kierunków ekonomii. Znajomość tych koncepcji ułatwia objaśnienie procesów zachodzących w sferze praktycznej realizacji polityki finansowej (budżetowej i pieniężnej).

Kolejny fragment poświęcony został już w całości empirycznej analizie danych dotyczących kształtowania się deficytu budżetowego i długu publicznego w dwu wyodrębnionych okresach: 1980–1992, 1993–2001.

Podział ten uważam za słuszny. Polityka ekonomiczna, a zwłaszcza polityka fiskalna i monetarna w tych okresach w analizowanych krajach pozostawała pod wpływem określonych koncepcji i kierunków myśli ekonomicznych odnoszących się do praktyki gospodarczej poszczególnych państw oraz zasad funkcjonowania w ramach Unii Europejskiej.

Bogaty zestaw danych dotyczących dwu grup zagadnień (związanych z deficytem i długiem) w ujęciu historycznym, aktualnym i prognostycznym wraz z poważnymi, merytorycznymi komentarzami i interpretacjami, ocenami i wnioskami tworzą niezwykle cenną empiryczną ilustrację poddawanych analizie problemów.

Rozdział drugi wprowadza czytelnika w obszar spraw związanych z zarządzaniem długiem publicznym w teorii i praktyce Unii Europejskiej. Wykaz tematów poddanych analizie w tym fragmencie książki doskonale ilustruje obszar zagadnień, które są przedmiotem rozważań autorki.

Pani K. Marchewka-Bartkowiak prezentuje więc kolejno:

- istotę i funkcje polityki zarządzania długiem publicznym oraz czynniki oddziałujące na to zarządzanie,
- wpływ polityki zarządzania długiem na różne obszary gospodarki,

- cele i strategię zarządzania długiem wraz z zasadami formułowania tych celów,
- nowe tendencje w rozwiązaniach instytucjonalnych polityki zarządzania długiem w Unii Europejskiej oraz nowe kierunki prowadzenia polityki informacyjnej.

Poza wysoce pozytywnymi walorami merytorycznymi rozważania w tym rozdziale zasługują na szczególną uwagę ze względu na umiejętną i niezwykle pożyteczną prezentację skomplikowanych danych opartych na rozproszonych informacjach uzyskanych z poszczególnych państw.

Bardzo pozytywnymi walorami poznawczymi cechuje się fragment omawianego rozdziału, w którym zaprezentowano nowe tendencje w rozwiązaniach instytucjonalnych polityki zarządzania długiem publicznym w UE.

Opracowane przez autorkę schematy wraz z ich omówieniami, dotyczące:

- modeli instytucjonalnych i operacyjnych rozwiązań w polityce zarządzania długiem publicznym,
- instytucji zarządzających długiem publicznym w krajach UE,
- agencji zarządzania długiem publicznym w wybranych krajach,

pozwalają (uwzględniając również efekty analizy z poprzednich fragmentów pracy) na uznanie i poparcie stwierdzenia autorki brzmiącego następująco: *przejrzystość działania, wysoka wiarygodność oraz samodzielność w podejmowaniu decyzji to podstawowe warunki, jakie stara się spełniać obecna polityka zarządzania długiem publicznym w większości krajów UE* — s. 56.

Intencję rozważań w rozdziale trzecim odczytuję jako dążenie do określenia w końcowej jego części kierunków rozwoju rynku rządowych papierów wartościowych Unii Europejskiej oraz czynników warunkujących ten rozwój. Te finalizujące przeprowadzoną analizę wskazania poprzedzone zostały pre-

zentacją stanu i struktury rynku rządowych papierów wartościowych jako instrumentów finansowania deficytu budżetowego i długu publicznego, a w rezultacie instrumentów zarządzania tym długiem.

Autorka słusznie przyjmuje tezę, iż rozwój rządowych papierów wartościowych powinien się odbywać poprzez poprawę płynności, przejrzystości i bezpieczeństwa omawianego rynku.

Pani K. Marchewka-Bartkowiak, dokonując teoretycznego podziału czynników determinujących rozwój rynku rządowych papierów wartościowych, wykazuje — dla uzyskania większego stopnia praktycznej użyteczności formułowanych przez siebie zaleceń — dokumenty międzynarodowych organizacji (Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Banku Światowego, Banku Rozrachunków Międzynarodowych, Komisji Europejskiej). W rezultacie powstaje bardzo cenne zestawienie podstawowych grup czynników rozwojowych.

Rozdział czwarty noszący tytuł *Strategia zarządzania długiem publicznym w państwach Unii Europejskiej* oceniam jako niezwykle cenne źródło informacji dotyczących wymienionych w tytułach poszczególnych fragmentów rozdziałów obszarów polityki zarządzania długiem publicznym w państwach UE.

Te fragmenty książki Pani K. Marchewki-Bartkowiak zawierają bowiem imponujący zestaw danych opatrzonych wysokiej klasy merytorycznymi interpretacjami i ocenami informującymi o stanie rzeczy w poszczególnych krajach. Autorka, prezentując określone wielkości, fakty, wydarzenia, zjawiska i procesy związane z analizowanymi problemami, wskazuje na ich uwarunkowania, pierwotne i wtórne przyczyny, konsekwencje oraz perspektywiczne programy czy też nowe strategię i kierunki działania.

Na bardzo wysoką ocenę zasługują również wskazania dotyczące wspólnych tendencji odnoszących się do całego obszaru UE.

Podobnie jak w stosunku do poprzednich rozdziałów, tak i w odniesieniu do tego należy podkreślić i bardzo wysoko ocenić ogromny, osobisty wysiłek badawczy Pani K. Marchewki-Bartkowiak na rzecz stworzenia przejrzystego obrazu sytuacji w sferze koordynacji strategii zarządzania długiem publicznym w państwach Unii Europejskiej.

Zakres i charakter zebranych informacji, sposób ich prezentacji, formułowane oceny i spostrzeżenia oraz wyciągane wnioski zasługują na bardzo wysoką ocenę. Wskazania dotyczące skonstruowanych i zrealizowanych rozwiązań w poszczególnych krajach, a także w ramach wspólnych, unijnych warunków stwarzają dobrą podstawę do interesujących, wiarygodnych, a nade wszystko pożytecznych z punktu widzenia możliwości przenoszenia i wykorzystania (również w naszych warunkach) doświadczeń krajów UE.

Rozdział piąty poświęcony zarządzaniu długiem publicznym w Polsce odzwierciedla stan omawianego segmentu finansów publicznych w naszym kraju.

Autorka dzięki tej prezentacji wskazuje na skalę i zakres działań, które powinny, a nawet muszą być podjęte w sferze zarządzania długiem publicznym, aby z jednej strony dorównać krajom UE, a z drugiej wykorzystać możliwości, jakie daje przyszłe członkostwo w Unii i fakt wejścia na europejski rynek finansowy.

Formułując powyższe opinie, dotyczące poszczególnych fragmentów książki, pragnę zwrócić uwagę na dwie kwestie:

Po pierwsze, wydaje się, iż autorka przyjąwszy założenie o powszechnej, całościowej i gruntownej znajomości stanowiska przedstawicieli szkoły keynesowskiej i monetarystycznej w odniesieniu do problemów równowagi budżetowej, deficytu i długu publicznego i możliwych sposobów przywracania tego stanu równowagi w przypadku pojawienia się odpowiedniego rodzaju dysproporcji, zbyt syntetycznie (możny by rzec sygnal-

nie) wskazuje na aspekty teoretyczne omawianych w książce problemów w ujęciu tych dwu kierunków myśli ekonomicznej. Jest to sprawa o tyle istotna, iż to właśnie te nurty ekonomii i formułowane przez nie wnioski oraz postulaty dotyczące równowagi budżetowej wpływały (i wpływają) w bardzo poważnym stopniu na charakter rozwiązań praktycznych w ramach polityki gospodarczej poszczególnych państw. Myślę więc, iż szersze nawiązanie do wymienionych nurtów w ekonomii byłoby celowe i pożyteczne również dla zrozumienia istoty współczesnych metod rozwiązywania problemu długu publicznego.

Po drugie, myślę, iż elementem wzbogacającym bardzo pożyteczną analizę przeprowadzoną w książce byłyby spostrzeżenia związane z globalizacją i liberalizacją na międzynarodowych rynkach kapitałowych. Rządowe papiery wartościowe poszczególnych państw są przedmiotem handlu na szerokim międzynarodowym rynku finansowym.

Wskazanie na istnienie określonych relacji między tendencjami związanymi z integracją regionalną (europejską) i procesami globalizacji i liberalizacji w przepływach usług finansowych i kapitału z ich oddziaływaniem na efektywność zarządzania długiem publicznym i rozwojem rynku rządowych papierów wartościowych byłoby chyba uzasadnione.

Dokonując generalnej oceny recenzowanej książki Pani K. Marchewki-Bartkowiak, pragnę podkreślić jej szczególne walory poznawczo-informacyjne czy wręcz dokumentacyjne, wpływające niezwykle pozytywnie na wzbogacenie wiedzy (teoretycznej i praktycznej) dotyczącej zarządzania długiem publicznym w krajach zintegrowanej Europy. Odnosi się to zarówno do dotychczasowych rezultatów polityki zarządzania długiem z jej zasadami, mechanizmami i instrumentami (w tym przede wszystkim rządowymi papierami wartościowymi), jak i jej bieżących problemów oraz wyzwań przyszłościowych, głównie

w związku z intensyfikacją procesów integracyjnych, również w sferze polityki finansowej krajów UE.

Wykorzystując w określonym stopniu niedostatek tego typu pozycji (kompleksowo i wieloaspektowo analizujących określone w tytule książki zagadnienia) w naszej literaturze poświęconej finansom, praca ta spełnia niewątpliwie również funkcję pobudzającą do rozszerzenia i pogłębienia badań nad doskona-

niem strategii i technik operacyjnych związanych z zarządzaniem tą sferą polityki gospodarczej w Polsce.

Posiada to ogromne znaczenie w procesach dostosowawczych towarzyszących ubieganiu się naszego kraju o członkostwo w UE i potem samemu członkostwu.

Gorąco polecam lekturę tej bardzo wartościowej i interesującej książki autorstwa Pani K. Marchewki-Bartkowiak.

prof. Bogusław Pietrzak